

Arbeidsprogram for Agder SV

Programkomiteens førsteutkast til fylkestingsprogram 2023–2027

Innhold

Klima og miljø	2
Helse og omsorg.....	7
Verdiskaping og næringspolitikk	10
Et inkluderende Agder	12
Opplæring og skole.....	13
Samferdsel og kommunikasjon.....	16
Kunst, kultur, idrett og friluftsliv	18
Landbruk.....	20
Fylket som arbeidsgiver.....	21
Frivillighet.....	24

1 Klima og miljø

2 Agder SV vil arbeide for at FNs bærekraftsmål og Agenda 2030 med tilhørende
3 handlingsprogram er styrende for alt politisk arbeid og samfunnsutvikling i Agder. Agder må
4 øke sine klima- og miljøambisjoner dersom vi skal nå FNs bærekraftsmål innen 2030. Vi
5 ønsker å styrke fylkeskommunens sin rolle i arbeidet med å implementere FNs bærekraftsmål
6 og sikre at fylkeskommunen veileder og bidrar ut i kommunene med kompetanse og
7 fagressurser innen dette arbeidet. Dette innebærer at Agder SV vil forplikte seg til å gjøre
8 tiltak som gjør at regionen raskere implementerer FNs bærekraftsmål i alle kommunene og
9 setter i gang tiltak som gjør at Agder blir landsledende på kutt i klimagassutslipp og
10 ivaretagelse av artsmangfold og sammenhengende natur. Sammen må vi omstille samfunnet
11 slik at vi når FNs bærekraftsmål. Dette innebærer at vi må sikre økt kunnskap om bærekraftig
12 omstilling inn i det offentlige, næringslivet, våre utdanningsinstitusjoner, til våre innbyggere og
13 organisasjoner i Agder.

14
15 Agder SV vil arbeid for at Agder utnytter naturens ressurser på en bærekraftig måte, som
16 bevarer økosystemer og naturmangfoldet. Olje og gass må erstattes av fornybar energi.
17 Solkraft og energieffektivisering vil være viktige tiltak for å nå målene. Vi vil arbeide for å øke
18 omstillingen i bedriftene og næringen til sirkulære metoder og sirkulær tankegang hvor vi
19 stiller krav til gjenbruk, energieffektivitet og sirkulære produkter og produksjonsmetoder.

20
21 Agder SV vil ta vare på artenes leveområder gjennom vern og restaurering av ødelagt natur
22 og helhetlig arealbruk. Vi vil arbeide for å utvikle verktøy og sikre viktig kunnskap gjennom økt
23 bevilgning til kartlegginger og analyse og målverktøy som kommunene skal bruke i sin
24 arealforvaltning. Vi vil jobbe for at alle kommuner i Agder benytter klima, areal- og
25 naturregnskap i sitt planarbeid innen 2024.

26
27 En helhetlig og bærekraftig arealforvaltning hvor formålet er arealnøytralitet skal være
28 drivende for Agder SV sin politikk. Vi må utvikle helhetlige og langsiktige strategier slik at vi
29 sikrer forutsigbarhet ved målkonflikter mellom de interessene og målsettingene vi skal
30 forvalte. Agder må utvikle verktøy som gir statistikk, faglige utredninger, kartlegginger og
31 oversikter over regionens samlede arealforbruk, ressurser og naturmangfold. Dette må gjøres
32 tilgjengelig for alle våre kommuner.

33

34 Agder SV vil jobbe for å sikre at kommunene ved rullering av sine kommuneplaner har krav
35 om å ta ut gamle reguleringsplaner som ikke er igangsatt, og at fylkeskommunen skal bidra
36 med kompetanse og ressurser inn i dette arbeidet. Vi vil arbeide for at det settes en
37 begrensning og betydelig reduksjon i hva en kommune kan ha i boligreserve. Denne grensen
38 bør ses opp mot innbyggertall og kommunens areal. Agder må prioritere å delta i prosjekter
39 og forskningsprosjekter som kan bidra til å oppnå disse målsettingene og øker regionens
40 kunnskap om helhetlig og bærekraftig arealforvaltning for fremtiden. Regionale planer og
41 verktøy må styrkes, slik at vi sikrer en helhetlig og bærekraftig samfunnsutvikling som gir hele
42 regionen muligheter for å ta i bruk verktøy for å sikre utslippsfri og effektiv mobilitet, økt
43 tilgang på fornybar energi, arealnøytralitet, og klimakutt. Fylkeskommunen må sikre at
44 målsettingene våre følges av alle Agders kommuner. Fylkeskommunen må derfor bruke sin
45 kompetanse til å bidra med veiledning og faglig kompetanse inn i planarbeidet i kommunene.

46

47 Agder SV vil styrke innsatsen for å ta vare på natur og kulturlandskap i hele fylket. Vi ønsker
48 å prioritere midler til kartlegging og forvaltning av våre naturtyper og arealer.

49 Agder SV vil prioritere å sikre leveområder for våre arter i Agder både på land og i vann. Vi vil
50 jobbe for en mer bærekraftig forvaltning av våre rovdyr, og sikre deres leveområder. Dette
51 innebærer at vi vil jobbe for at de regionale rovviltnemndene legges ned, og at det opprettes
52 en nasjonal, politisk uavhengig og faglig kompetent rovviltnemnd som er kunnskapsbasert.

53

54 Agder SV vil sikre villreinens leveområder. Agder forvalter Europas sørligste villreinområde,
55 og vi vil arbeide for å styrke og ivareta disse leveområdene for fremtiden. Vi mener det må
56 utpekes langt flere utvalgte naturtyper og prioriterte arter gjennom naturmangfoldloven. Vi må
57 også følge opp Norges internasjonale forpliktelse til å stanse tap av naturmangfold. 30
58 prosent av naturen må vernes, i tråd med målene i naturavtalen til FN.

59

60 Agder SV ønsker å betydelig øke vern av hei-, kyst-, strand- vann-, og skogsområder. Våre
61 vassdrag, myrområder og havområder er noe av det viktigste vi må ivareta for fremtiden.
62 Dette betyr at vi vil jobbe for å øke vernet i Agders hav- og vannområder. Vi vil også jobbe for
63 å sikre at større sammenhengende områder avsettes til vern. Vi ønsker oss flere
64 nasjonalparker og vil øke vernet i eksisterende nasjonalparker både på land og i vann. Dette
65 er målsettinger som må prioriteres og sikres ved utbygging av infrastruktur og næring.

66

67 Den største utfordringen menneskeheten har stått overfor, er at vi i de nærmeste ti årene må
68 ombygge samfunnene våre, til samfunn som løser dagens og framtidens miljøproblemer. Vi

69 må gjennomføre drastiske kutt i alle lokale utslipp. Agder SV ønsker å øke Agder ambisjoner
70 om klimagasskutt, vi mener disse minst bør være 55 %.

71
72 Den siste tiden har Agder vært rammet av både flom, snøtung vinter med langvarige
73 strømbrodd, tørke, skogbranner og svikt i avlingene fra jordbruket. Agder SV mener vi må
74 møte utfordringene med åpne øyne og tiltak som virker. Beredskapen må bedres både for
75 infrastruktur som strøm og transport, og vi trenger regionale planer for styrket innsats og
76 samarbeid mellom kommuner, brannvesen, heimevern og sivilforsvar. For jordbruk og
77 skogdrift trengs omstilling som kan øke tåleevnen for tørke og flom. Vi må dyrke mer mat
78 lokalt, og sikre tiltak som øker denne målsettingen.

79
80 Et samfunn som tar tak i miljøproblemene, er et samfunn som åpner for nye muligheter. Når
81 vi bygger et miljøvennlig og fremtidsrettet samfunn, vokser nye næringer fram, nye jobber
82 skapes og nye hjem bygges. Et Norge som tar ansvar for å begrense utslippene av
83 klimagasser og ødeleggelse av naturen, blir et Norge med flere trygge og framtidsrettede
84 arbeidsplasser, grønnere og mer moderne lokalsamfunn, lettere framkommelighet og en
85 enklere hverdag for folk. Mye kan gjøres i Agder for å møte de store miljøutfordringene, og vi
86 inviterer befolkningen med på laget for å lykkes.

87
88 Agders utslippskilder må kartlegges, og hvert år må fylkeskommunen lage et klimaregnskap
89 som viser hvordan vi kutter utslipp. Å synliggjøre utslippskildene er avgjørende for å stoppe
90 utslippene, og erstatte bruk av fossile energikilder med framtidsetta alternativer.

91
92 For å ta vare på det biologiske mangfoldet må vi sette hensynet til miljøet foran interessene til
93 utbyggere, der dette kommer i konflikt. SV vil videreføre kampen for å bevare verdifull
94 strandlinje, heiområder og grønne lunger i nærmiljøet. Samtidig vil SV styrke allemannsretten
95 og allmennhetens interesser. Vi vil legge til rette for at alle kan komme ut i naturen og utøve
96 ulike former for friluftsliv, fra å glede seg over uberørt natur langt fra folk til turer og
97 friluftaktiviteter i nærområdet.

98
99 Agder SV vil gripe disse mulighetene til å skape morgendagens arbeidsplasser,
100 transportsystemer og lokalsamfunn. Da må vi gjøre tiltak og endringer nå som sikrer at vi når
101 de målsettingene som vi har satt oss. Dette krever langt mer samarbeid på tvers av både
102 geografi, sektorer og nivåer. Dette krever at vi tenker helhetlig og sikrer at alle kommunen i
103 Agder forankrer felles målsettinger, får god veiledning og kunnskap, at alle kommuner sikres
104 mulighet til deltakelse og medvirkning, og at hele regionen samarbeider tett.

105 **Agder SV vil:**

- 106 • Innføre tiltak som gjør at kommunene i Agder raskere implementerer FNs
- 107 bærekraftsmål i planleggingen
- 108 • At det utvikles en plan for grønne tak for å øke leveområder for biologisk mangfold
- 109 og skape vekstplasser for landbruk
- 110 • Utvikle en plan for energiproduserende tak og fasader i alle fylkeskommunens
- 111 bygg og hjelpe kommunene til å gjøre det samme i sine bygg
- 112 • Si nei til etablering av oppdrettsanlegg øst for Lindesnes
- 113 • Stille krav til utredninger og tiltak for å sikre artsmangfold og fiskeriinteresser ved
- 114 etablering av havvind i våre havområder
- 115 • Si nei til alle kystnære bunnfaste og/ eller flytende havvindanlegg i Agder
- 116 • arbeide for varig vern av havområdene i Skagerak mot olje- og gassaktivitet
- 117 • sørge for bærekraftig forvaltning av ressursene i havet, blant annet ved å trekke
- 118 lærdom fra hummerprosjektet og andre forsøk med lokale vernesoner
- 119 • bygge opp nøkkelarter i havet som tobis og flere rødlistede arter
- 120 • ha en fylkeskommunal tiltaksplan mot plastforsøpling, herunder tiltak mot
- 121 gummigranulat
- 122 • ha årlige klimaplaner på fylkeskommunalt nivå, som identifiserer utslipp og
- 123 utslippskutt
- 124 • opprette et naturombud
- 125 • samarbeide med kraftbransjen om tiltak for å gjøre det mer lønnsomt å satse på
- 126 solceller på bygninger både i det private og i næringen
- 127 • bygge ut solceller og andre rene energiløsninger, samt ENØK-tiltak, i
- 128 fylkeskommunale bygg
- 129 • stimulere til fornybar energiproduksjon lokalt
- 130 • at ren norskprodusert kraft/energi ikke eksporteres på tider og i et slikt omfang
- 131 som medfører at Norge unødvendig må importere kraft fra kull- eller atomkraft eller
- 132 annen kraftproduksjon som forurenser miljøet og skader klimaet
- 133 • ta initiativ til en gratis veiledningstjeneste for energiøkonomisering i boliger
- 134 • utvikle en bioenergibasert næring som kan nyttiggjøre lokale fornybare
- 135 skogressurser
- 136 • verne om allemannsretten og sikre allmennhetens tilgang til strandsonen
- 137 • ha strengere håndheving og regulering av motorisert ferdsel på sjøen og i
- 138 vassdrag, for å skjerme dyrelivet og artsmangfoldet langs kysten

- 139 • arbeide for å innføre en innskjerpet regional forskrift for motorisert ferdsel langs
- 140 kystområdene, i vassdrag og utmark
- 141 • bevare stillheten i fjellheimen gjennom en svært restriktiv holdning til
- 142 fornøyelseskjøring med snøskuter
- 143 • styrke arbeidet med vilt og innlandsfisk med sikte på bedre artsforvaltning og
- 144 ressursutnyttelse, og for å gi allmennheten gode naturopplevelser
- 145 • arbeide for skjerpede regler for jakt i nasjonalparkene
- 146 • opprette regionale planer for samarbeid på tvers i fylket for å styrke sjørretens
- 147 levekår i vassdragene og kystområdene
- 148 • styrke arbeidet med bokvalitet og stedsutvikling
- 149 • legge til rette for et aktivt friluftsliv blant annet gjennom samarbeid med
- 150 friluftsrådene
- 151 • styrke beredskapen for infrastruktur og landbruk i møte med klimaendringene,
- 152 blant annet gjennom regionale planer for styrket innsats og samarbeid mellom
- 153 kommuner, brannvesen, heimevern og sivilforsvar
- 154 • ikke tillate nye og utvidede oppdrettsanlegg for laks og stille strengere miljøkrav til
- 155 eksisterende anlegg i regionen
- 156 • gå inn for stans i tildeling av konsesjon for vindkraftanlegg i Agder, og for at det
- 157 gjennomføres en omfattende konsekvensanalyse før det eventuelt vurderes nye
- 158 konsesjoner
- 159 • arbeide for et lavere materielt forbruk, mer gjenbruk, momsfristak for bedrifter som
- 160 reparerer og en mer sirkulær økonomi
- 161 • arbeide aktivt for å minimere skadene knyttet til motorveitbyggingen fra Mandal til
- 162 Ålgård
- 163 • arbeide for å få langt mer av godstrafikken over på bane og båt
- 164 • etablere og utvikle støtteordninger for etablering av grønne næringer
- 165 • arbeide for økt støtte til lokal maritim forskning
- 166 • innføre luftmålere på de mest trafikkerte fylkesveiene i regionen for å kartlegge
- 167 utslipp og innføre tiltak
- 168 • arbeide for innføring av mer smartteknologi i forbindelse med luftmåling og
- 169 kjøretøystatistikk på fylkesveiene
- 170 • arbeide for en felles gratis returordning hos avfallsmottakene av søppel som er
- 171 plukket av ideelle/frivillige som gjelder hele året
- 172 • styrke fylkeskommunens innsigelsesmulighet i miljø saker

- 173 • arbeide for å innføre belønningsordning for ideelle/frivillige lag og foreninger som
- 174 plukker søppel og avfall i naturområde
- 175 • innføre markagrenser på tvers av regionen som fremmer allemannsretten
- 176 • forhindre salg av statlige og kommunale naturområder
- 177 • følge opp naturmangfoldlovens målsetting om intakte økosystemer ved å sikre
- 178 leveområder for ulv, gaupe, jerv og oter på Agder
- 179 • sikre arts mangfold og sårbare naturtyper ved innskjerpet vern
- 180 • opprette naturombud på Agder
- 181 • etablere strengere kontroll med giftige utslipp og føre en restriktiv utslippspolitikk
- 182 • ha en pollineringsvennlig kantslått langs fylkesveiene uten bruk av giftstoffer som
- 183 er til skade for insekter og arts mangfold
- 184

185 Helse og omsorg

186 SV vil ha et trygt Agder som gir gode levekår, frihet og muligheter til utfoldelse og
187 engasjement for alle. Det er grunnlaget for god livskvalitet. God livskvalitet er det beste
188 forebyggende tiltak mot alle former for fysiske og psykiske uhelse for alle aldersgrupper.
189 Agder SV vil arbeide målrettet for å redusere helseforskjeller som skyldes inntekt,
190 utdanningsnivå eller annen bakgrunn. SV vil satse mer på forebygging og tidlig innsats, fordi
191 det fungerer bedre og er billigere enn behandling.

192
193 En vil ha ulikt behov for oppfølging fra det offentlige gjennom livsløpet. Agder SV er opptatt av
194 og vil jobbe på at mennesker i særlig utsatte gruppe får den bistand de har behov for. Agder
195 SV vil arbeide for et tjenestetilbud til mennesker som strever med rus og psykisk uhelse som
196 er tilpasset de enkelte. Det er også viktig at familier og pårørende rundt ivaretas. Vi vil også
197 jobbe for at mennesker som har funksjonsnedsettelse og deres pårørende får en god
198 oppfølging i det offentlige helse- og omsorgstilbudet. En må sikre at mennesker som har
199 sammensatte behov sin stemme blir klar og tydelig gjennom brukermedvirkning både på
200 individ- og systemnivå. Det er også viktig at tilbudene er universelt utformet slik at alle har
201 tilgang på de samme tjenestene.

202
203 Et godt og rent nærmiljø med gode muligheter for friluftsliv, idrett og trygge lekeplasser for
204 barn, samt et sunt arbeidsmiljø, må være en allmenn rettighet. Fylkeskommunen har et særlig
205 ansvar når det gjelder folkehelse, og må samarbeide godt med andre etater for å forbedre
206 folkehelsearbeidet.

207 Barnevernet skal ivareta våre aller mest sårbare barn og unge. Agder SV arbeider for et best
208 mulig barnevern i hele regionen. Vi vil ta kampen for disse barna og ungdommene og Dette
209 betyr at det må bevilges tilstrekkelig med midler slik at alle ansatte i sektoren kan utføre sine
210 oppgaver til beste for barn og unge. SV vil også jobbe målrettet for å overføre oppgaver til
211 offentlige og ideelle aktører i bransjen. Kommersielle aktører som utelukkende er ute etter
212 profitt og som bruker sine bedrifter til å unndra beskatning har ingen plass i barnevernet på
213 Agder.

214
215 Agder SV vil ha et sterkt offentlig helsevesen som sikrer alle god og likeverdig behandling.
216 Samarbeid med ideelle organisasjoner kan noen ganger være hensiktsmessig.
217 Nyetableringer innen helse og annen velferd skal primært være i offentlig og sekundært med
218 ideell organisering. Hvis helse- eller velferdstilbud organisert av frivillig eller ideell
219 organisasjon skal selges, vil SV at det skal være offentlig forkjøpsrett og at denne alltid skal
220 brukes for å hindre at kommersielle selskap overtar. SV vil bygge ned bruken av anbud og
221 kjøp av tjenester fra kommersielle helsebedrifter, og heller bygge opp nok
222 behandlingsskapasitet innenfor det offentlige helsevesenet.

223
224 SV vil videreutvikle sykehusene på Agder i tråd med vedtatt nasjonal sykehusplan. Det
225 innebærer at Flekkefjord skal være akuttsykehus, mens sykehusene i Arendal og
226 Kristiansand er definert som store akuttsykehus. Dette vil innebære at man videreutvikler og
227 styrker dagens tilbud ved våre tre sykehus.

228
229 Sykehusplanlegging er samfunnsplanlegging. Nærhet til helsetjenester og sykehus gir
230 trygghet for befolkningen på Agder. Sykehusene har også stor betydning for velferd,
231 sysselsetting og transport i fylket. Sykehusene kan derfor ikke frikobles fra
232 samfunnsutviklingen og styres som et isolert foretak, men må ses på som en integrert del av
233 samfunnet. Agder SV er sterkt kritisk til dagens foretaksmodell og mener at sykehusene må
234 underlegges folkevalgt regional styring. Agder SV mener at sykehusstilbudet må baseres på
235 tillit, faglighet og brukervedvirkning.

236
237 Tannhelsetjenesten kan defineres som velferdsstatens siste hull. Å ha dårlige tenner er langt
238 på vei et tabu i dagens samfunn. Tennene er en del av kroppen. SV arbeider for å få
239 tannlegebehandling inn i det offentlige finansierte helsevesen. Agder SV vil gjøre Agder til et
240 foregangsfylke for offentlige tannhelsetjenester. Vi vil arbeide for en forsøksordning som
241 utvider det fylkeskommunale tannhelsetilbudet til alle som ønsker det, til satsere som ligger
242 under satsene i de private.

243 **Agder SV vil:**

- 244 • at helseforetakene skal underlegges demokratisk folkevalgt styring
- 245 • at alle innbyggere i Agder skal få likeverdige og trygge velferdstjenester
- 246 • styrke folkehelsearbeidet mellom frivillige organisasjoner, kommunene og
- 247 fylkeskommunen
- 248 • økt innsats for folkehelsearbeid rettet mot minoritetsgruppene
- 249 • sørge for et godt og fullverdig sykehus tilbud i hele Agder, ved at sykehusene i
- 250 Flekkefjord, Arendal og Kristiansand sikres og styrkes
- 251 • at barnevernet og forebyggende helse- og omsorgstiltak for barn og unge styrkes,
- 252 blant annet gjennom økt krav til bemanning, kompetanseheving og mer tverrfaglig
- 253 samarbeid
- 254 • sette fokus på å utbedre tilbud for mennesker med utfordringer med rus og psykisk
- 255 helse og deres pårørende
- 256 • utbygging og styrking av tilbudet innen barne- og ungdomspsykiatri
- 257 • å styrke spesialisthelsetjenesten innen rusomsorg og psykiatri
- 258 • videreutvikling av skolehelsetjenesten med særlig vekt på forebyggende tiltak og
- 259 veiledning innen kosthold, rus og kjønns sykdommer
- 260 • sørge for et godt, offentlig tjenestetilbud for mennesker med funksjonsnedsettelse og
- 261 deres familier
- 262 • utbygging av en fullverdig ungdomshelsetjeneste, inkludert tilbud om gratis prevensjon
- 263 til alle ungdommer
- 264 • styrke ambulansetjenesten, herunder videreutvikle den regionale
- 265 luftambulansetjenesten ved sykehuset i Arendal og støtte aktivt opp om en ny base på
- 266 Hovden
- 267 • gjøre Agder til et foregangsfylke for offentlige tannhelsetjenester og bevare og
- 268 videreutvikle det regionale tannhelsetilbudet (TkS) som er lokalisert på sykehuset i
- 269 Arendal
- 270 • øke innsatsen mot levekårsutfordringene på Agder som satser spesielt på folkehelse
- 271 og livsmestring

272

273 Verdiskaping og næringspolitikk

274 Næringslivet i Agder skal være variert og basert på kunnskap og lokale forutsetninger. Det er
275 viktig at både industri, reiseliv, landbruk og fiskeri har optimale vilkår, noe som krever aktivt
276 samspill mellom næringene, fylket og kommunene. Vi trenger innovasjon og omstilling i alle
277 deler av næringslivet vårt, slik at vi får en dreining mot et mindre oljeavhengig og mer
278 miljøvennlig næringsliv. En aktiv fylkeskommune skal gi verdifulle bidrag og legge til rette for
279 bærekraftig og framtidsretta næringsvirksomhet i alle deler av fylket.

280
281 Agder SV er i likhet med fagbevegelsen opptatt av å beholde lokale arbeidsplasser også i
282 industrien og i kraftbransjen. Industrien trenger langsiktige kraftavtaler for å unngå utflagging
283 av arbeidsplasser. SV ønsker et sterkt og aktivt norsk eierskap i bedrifter som tar vare på
284 våre ressurser. Lønnsomheten i bedrifter vil gå opp og ned, men SV mener de
285 samfunnsmessige kostnadene ved å legge ned bedrifter og tape kompetanse må vektlegges
286 og aktive grep tas for å opprettholde arbeidsplasser i vanskelige tider.

287
288 Framtida for verdiskaping i Agder ligger først og fremst i naturressursene, i velfungerende
289 lokalsamfunn og i folks kunnskaper. Fylkets industri- og høyteknologiske miljøer i samarbeid
290 med våre utdannings- og forskningsinstitusjoner utgjør en viktig kunnskapsbase for fremtidig
291 næringsutvikling. Agder SV vil arbeide for økt verdiskaping på naturens premisser, der lokalt
292 særpreget gir muligheter til å bruke naturen som råstoff til spennende håndverk,
293 matopplevelser og bioenergi.

294
295 Kulturformidling er en betydelig bidragsyter til verdiskapingen i fylket. Kultur- og
296 opplevelsesnæringene, museene, bibliotekene og festivalene skal stimuleres til videre
297 utvikling i nært samarbeid med øvrig nærings- og samfunnsliv, landbruk, reiseliv og
298 utdanning. Kulturminnevern er viktig for både å sikre kulturminnene og å bruke kulturarven
299 som grunnlag for regional utvikling og verdiskaping.

300
301 **Agder SV vil:**

- 302 • utvikle og styrke samarbeidet med fagbevegelsen for å ta et oppgjør med sosial
303 dumping og arbeidslivskriminalitet, samt følge opp for å sikre at Arbeidstilsynet,
304 Skatteetaten og Politiet samhandler og prioriterer høyt arbeidet mot dette
- 305 • at infrastrukturløsninger som næringsvirksomhet trenger blir planlagt parallelt og
306 integrert i planprosessene for etablering eller endring av næringsvirksomhet, slik at

- 307 det blir mulig å sikre balanserte helhetlige løsninger som tar hensyn til bolig-,
308 rekreasjons-, natur- og friluftsområder
- 309 • bidra til å sikre den kraftforedlede industrien langsiktige rammevilkår som den kan
310 utvikle seg under, forutsatt at den satser miljømessig på best tilgjengelig teknologi
 - 311 • at norskprodusert fornybar kraft som er en viktig naturressurs, skal komme industri,
312 næringsliv og innbyggere til gode. Industrien må sikres trygg krafttilgang og gode
313 langsiktige kraftkontrakter slik at vi unngår utflagging. Krafteksport og kraftutveksling
314 med utlandet må kun erstatte fossil energi og bidra til grønn omstilling
 - 315 • at offentlig eide kraft- og energiverk ikke selges, verken helt eller delvis, og heller ikke
316 privatiseres på annen måte
 - 317 • at det skal være offentlig forkjøpsrett når privateid kraftproduksjon selges
 - 318 • arbeide for utvikling av fiskeri og havbruk som legger særlig vekt på miljø,
319 produktutvikling, biprodukt og foredling
 - 320 • utvikle gode klima- og miljøløsninger, og stimuler til næringsutvikling i
321 nullutslippssamfunnet.
 - 322 • stimulere bedrifter til innovasjon basert på bioenergi
 - 323 • styrke samarbeidet med næringsklynger og næringsforeninger for å utvikle et
324 bærekraftig næringsliv
 - 325 • samarbeide med prosessindustrien om å nå målet om å bli nullutslippsindustri innen
326 2050
 - 327 • gå inn for å etablere en næringsklynge for miljøteknologi og grønn næringsutvikling
 - 328 • styrke samarbeidet mellom næringslivet og utdannings- og forskningsinstitusjoner
 - 329 • at Agder store andel av fornybare ressurser i form av matjord, vannkraft og skog
330 forvaltes bærekraftig, og til beste for kommende generasjoner
 - 331 • at reiselivet utvikles og satser offensivt med utgangspunktet i særegne lokale forhold
332 og attraksjoner
 - 333 • at kulturnæringer, kulturtiltak og kulturminnevern videreutvikles
 - 334 • at fylkeskommunen får reell innflytelse over Innovasjon Norge
 - 335 • at fylkeskommunen desentraliserer egne funksjoner og bidrar til at statlige
336 virksomheter legges til regioner i Agder med svak befolkningsutvikling
 - 337

338 Et inkluderende Agder

339 Alle innbyggere i Agder skal ha like muligheter. SV vil derfor bekjempe all diskriminering, det
340 være seg basert på kjønn, seksuell orientering, hudfarge, etnisitet, religion, økonomi eller
341 funksjonsevne.

342
343 Kampen for likeverd og likestilling er grunnleggende i SVs politikk. Kampen for likestilling er
344 først og fremst en kamp for rettferdighet, og opphører ikke før full likestilling er oppnådd.
345 Kvinner har fortsatt mindre makt enn menn, og eier og tjener mindre. Agder scorer lavt på
346 likestilling. Agder-kvinnens inntekter ligger langt under landsgjennomsnittet. Agder SV vil
347 tilrettelegge for sterkere kvinnedeltakelse i alle deler av samfunns- og arbeidsliv for å jevne ut
348 forskjellene. Det er fremdeles mange kvinner som opplever at det er vanskelig å få fulle
349 stillinger i Agder. Agder SV vil bekjempe seksuell trakassering og diskriminering på alle
350 områder av samfunnslivet. Kampen for likeverd er også en kamp mot vold og trakassering.

351
352 Agder fylkeskommune skal sikre arbeid og bosetting for de flyktninger som staten foreslår. Vi
353 må også å ta i bruk all den arbeidskraften som finnes i fylket og skape et godt og livskraftig
354 samfunn der alle kan bidra ved å bruke, og videreutvikle erfaringene og kunnskapene sine.
355 Vår evne til å håndtere kulturelt mangfold er avgjørende for et internasjonalt orientert og
356 konkurransedyktig arbeids- og næringsliv på Agder.

357
358 Dårlig tilgjengelighet og manglende velferdstilbud fører fortsatt til diskriminering og ufrihet.
359 Skal vi oppnå likestilling og frihet for alle, må samfunnsskapt hindringer fjernes. Prinsippet
360 om universell utforming av samfunnet må følges opp av en handlingsplan med klare tidsfrister
361 og finansiering for å gi tilgjengelighet på alle områder. Kollektivtransport, utearealer, skoler,
362 informasjon, arbeidsplasser, tekniske løsninger og tjenester må kunne brukes av alle
363 innbyggere.

364
365 **Agder SV vil:**

- 366 • at alle mennesker skal ha samme mulighet for gode levekår, – uavhengig av kjønn,
367 seksuell legning, hudfarge, etnisitet, religion eller funksjonsevne
- 368 • arbeide for balanse mellom kjønnene i politiske organer og andre viktige verv
- 369 • ha raskere og enklere godkjenning av relevant utdanning fra andre land

- 370 • foreslå aktive tiltak for å rekruttere kvalifisert arbeidskraft til stillinger i privat og
371 offentlig sektor, blant de som strever med å komme inn på arbeidsmarkedet eller som
372 ikke får benyttet sin restarbeidsevne
- 373 • øke bedriftsstøtte og andre etableringstiltak for å få etniske minoriteter og andre
374 underrepresenterte grupper inn på arbeidsmarkedet
- 375 • øke støtten til frivillige organisasjoner som arbeider for inkludering
- 376 • bevisst fokusere på utstrakt inkluderende samhandling innenfor utdanning og
377 forskning
- 378 • sørge for et kontinuerlig antirasistisk og anti-diskriminerende arbeid i hele skoleløpet
- 379 • at ikke-diskriminering, full tilgjengelighet og universell utforming ivaretas gjennom
380 lover, forskrifter og regelverk for alle offentlige anskaffelser, kjøp og kontrakter
- 381 • at fylkeskommunen som arbeidsgiver må sørge for å tilby fulle stillinger og støtte opp
382 om heltidsprosjekter
- 383 • utarbeide en språkbruksplan som tar vare på de språklige rettighetene til innbyggerne,
384 og som gjennomfører en politikk for å sikre gode bruksvilkår for både bokmål,
385 nynorsk, samisk og tegnspråk
- 386 • sikre at alle fylkeskommunens eiendommer og arbeidsplasser blir universelt uformet
- 387

388 Opplæring og skole

389 SV tar barn og unge på alvor og vil gi alle elever like muligheter til å utvikle sine evner, og til å
390 delta i arbeidsliv og samfunnsliv. Målet for Agder SV er at Agder skal bli best i landet på
391 fullføring av videregående skole. Det krever et bredt utdanningstilbud i hele fylket, en styrking
392 av den yrkesfaglige utdanninga, læreplaner til alle og bevilgninger som anerkjenner at
393 lærerne er skolens viktigste ressurs.

394

395 Agder SV vil styrke det psykososiale arbeidet på de videregående skolene i fylket. Dette vil vi
396 gjøre ved å ansette flere yrkesgrupper ved skolene. I miljøteam skal for eksempel
397 helsefagarbeidere og miljøterapeuter som sosionomer, barnevernspedagogeder og
398 vernepleiere samarbeide med lærere og helsesykepleiere. Dette skal gjøres for å forebygge
399 og motarbeide mobbing, rus og rusbruk, utenforskap og frafall.

400

401 Det er en svært viktig oppgave å sikre læreplaner nok, slik at alle får muligheten til å fullføre
402 den utdanninga de har starta på. Det handler om respekt for yrkesfagelevers karrierevalg, og
403 det er et viktig virkemiddel for å stoppe frafallet fra videregående utdanning. Det offentlige må

404 bli flinkere til å ta inn lærlinger, og samtidig stille krav til private aktører om at de tar inn
405 lærlinger og gir disse et godt utdanningstilbud.

406
407 For å sikre en god opplæring til alle vil SV kjempe for store nok bevilgninger til skolesektoren,
408 for å gi lærere muligheten til å oppdatere og bruke sine kunnskaper og tid til å rekke over alle
409 elevene. Derfor kjemper SV mot byråkrati og skjemavelde i skolen, og for økt lærertetthet. SV
410 vil bedre mulighetene for tilpasset opplæring, slik at skolen kan gi alle barn og ungdommer
411 like muligheter.

412
413 VGS i alle deler av fylket bør ha det samme utdanningstilbudet. Vi vil motarbeide
414 sentralisering og nedleggelse av skoler og linjer i distriktene. Etablering av private skoler i
415 fylket kan føre til at den offentlige skolen kan få vanskeligheter med å gi et variert nok tilbud,
416 fordi søkertallene synker når private aktører tar over deler av elevgrunnet. SV vil arbeide
417 mot en utvikling der private aktører bidrar til en svekking av det offentlige tilbudet.

418
419 Skolen har en viktig rolle i å gi ungdom erfaring med å delta i demokratiske prosesser og SV
420 ønsker å kjempe for å gi ungdom trygghet og innflytelse både i skolen og i samfunnet ellers.
421 SV ønsker et nært samarbeid med Elevorganisasjonen i fylket for at elevenes ønsker og krav
422 blir ivaretatt. SV vil kjempe for økte bevilgninger til elev- og lærlingeombudet, for å sikre at
423 elever og lærlinger får god oppfølging og muligheter til selv å ta initiativer for en best mulig
424 opplæring.

425
426 Mobbing, rasisme og diskriminering er problemer som må tas på alvor i skolen. Vi ønsker et
427 Agder som er et romslig samfunn, der ulikheter i utseende, tro, kjønn, seksuell orientering,
428 funksjonsevne eller kulturell bakgrunn ikke skal gi ulike muligheter til arbeid, utdanning og
429 deltakelse i samfunnslivet. Skolen reproducerer maktforskjeller mellom kjønn. SV vil ha med
430 kjønnsperspektivet og seksuell trakassering i kampen mot mobbing.

431
432 Et bredt studietilbud på videregående-, fagskole-, høyskole- og universitetsnivå i Agder er
433 viktig for fylkets egne ungdommer, men også for voksne som ønsker å videreutvikle
434 kompetanse i eget fylke. Fagskoleutdanning er et fylkeskommunalt ansvar. Både for den
435 enkelte som ønsker en yrkesrettet utdanning, og for næringslivet og offentlig sektor som
436 trenger kompetent arbeidskraft, er det viktig å videreutvikle denne delen av skoleverket. I
437 tillegg fungerer arbeidslivet som en viktig læringsarena. For å gi bedre levekår i Agder er det
438 svært viktig å kunne videreføre voksnes læring, og gi utdanning til folk der folk bor og
439 arbeider.

- 440
- 441 **Agder SV vil:**
- 442 • styrke det psykososiale arbeidet på de videregående skolene i fylket gjennom egne
 - 443 miljøteam, bestående blant annet av miljøterapeuter og miljøarbeidere, som sikrer tett
 - 444 oppfølging av elevene
 - 445 • at det offentlige tar inn flere lærlinger og stiller krav til at næringslivet tar inn lærlinger,
 - 446 som sikres et godt utdanningstilbud
 - 447 • Gi yrkesopplæringsnemndene vedtaksmyndighet når det gjelder dimensjoneringen i
 - 448 fylkeskommunene. Yrkesopplæringsnemndene skal være fylkeskommunenes viktigste
 - 449 politiske redskap for utvikling av fag-og yrkesopplæringen.
 - 450 • styrke ulike veier fram til fag- og svennebrev
 - 451 • gi mulighet for flere og lengre praksisperioder i videregående skole
 - 452 • utvikle entreprenørskapet i opplæringa, og knytte bånd til både grunnskolen og høyere
 - 453 utdanning
 - 454 • tilby alle en faglig god leksehjelp i videregående skole
 - 455 • tilby elevene ved videregående skoler et varmt måltid (lunsj) i løpet av skoledagen
 - 456 • styrke et bredt tilbud av linjer spredt i hele fylket
 - 457 • arbeide for at Agder får beholde og utvide landslinjetilbudene
 - 458 • opprette en egen pott som skoleklasser kan søke på for å gjennomføre gratis
 - 459 klasseseturer
 - 460 • Alle skoler skal ha retningslinjer for å følge opp elever med begynnende eller
 - 461 pågående rusproblemer
 - 462 • forhindre at karakterer hindrer elever i å gå på sin nærskole
 - 463 • kurse lærere og sette i gang forsøk som kan styrke nynorsk både som hovedmål og
 - 464 sidemål
 - 465 • stoppe videre privatisering av skolen
 - 466 • styrke elev- og lærlingeombudets rolle og sikre økte bevilgninger
 - 467 • styrke elevdemokratiet, og sørge for god skolering av elevrådene gjennom nær
 - 468 kontakt med elev- og lærlingeombudet og Elevorganisasjonen
 - 469 • utvikle skolebibliotekaren til å bli kunnskaps- og læringssenter
 - 470 • styrke voksenopplæringa og sørge for at den skal være på offentlige hender
 - 471 • styrke rådgivertjenesten, heve kompetansen og kjempe mot kjønnsstereotyper i
 - 472 rådgivinga om yrkesvalg
 - 473 • lage konkrete handlingsplaner mot rasisme, mobbing og diskriminering i alle skoler og
 - 474 kreve konkret handling på hver enkelt skole

- 475
- sikre et bredt tilbud av studieprogram av høy kvalitet ved begge campuser på UiA
- 476
- styrke norskopplæringen for minoritetsspråklige elever i videregående opplæring
- 477
- Gjennomføre eksperimenter i de videregående skolene med karakterfrie terminer med
- 478
- mål om å senke karakterpresset, øke fokuset på læringsutbyttet og på sikt fjerne
- 479
- karakterene helt fra VGS.
- 480
- Maks antall elever i linjer som gir generell studiekompetanse bør settes til 20 slik at
- 481
- lærere får bedre tid til å følge opp enkeltelever.
- 482

483 Samferdsel og kommunikasjon

484 Vi vil legge til rette for en miljøvennlig utvikling for byer og tettsteder. En overordnet areal- og

485 transportplanlegging er avgjørende for å skape et mer miljøvennlig samfunn. Det er areal- og

486 transportpolitikken som avgjør om vi klarer å skape byer og tettsteder med gode og trygge

487 bomiljøer, og transportvalgene styrer mye av mulighetene for å redusere klimautslippene.

488 Buss- og jernbanetilbudet i fylket vårt er ikke godt nok. Hver krone som bevilges til

489 busstilbudet må gå direkte til et bedre busstilbud både i byene og i distriktene. Derfor ønsker

490 SV å se på mulighetene for å spare samfunnet for unødvendige anbudsutlysninger ved å

491 utføre mest mulig kollektivtrafikk i egenregi. SV prioriterer et godt kollektivtilbud slik at dette

492 kan være et reelt alternativ til bruk av bil både til person- og godstransport.

493

494 Et slikt samferdselsløft, nasjonalt og regionalt, er ikke bare viktig for miljøet, men også for

495 samfunnsøkonomi og trivsel. SV vil utfordre nasjonale myndigheter til å prøve ut gratistilbud

496 med buss både i og mellom byene og distriktskommunene. Dermed får vi ført noen av

497 arbeidsreisene over fra privatbil til kollektivtransport.

498

499 Klimaproblemet fordrer en kraftig omlegging av samferdselspolitikken. Når trafikken øker,

500 øker også utslippene. Lokal luftforurensning forkorter livet og gir alvorlige helseplager for

501 mange i Norge. Reduksjon av utslippene er nødvendig for at alle skal kunne få gode levekår.

502 Samferdselen bidrar med en betydelig andel av utslippene av skadelige klimagasser i Norge.

503 SV vil arbeide for en mer miljøvennlig samferdsel. Vi vil derfor styrke kollektivtrafikken både i

504 nærtrafikken i og mellom byene og for transport over lengre strekninger, for å redusere

505 skadelige utslipp. Dette krever en sterk satsing på kollektivtrafikk og langt bedre tilrettelegging

506 for syklende og gående. Gjennom en helhetlig by- og stedsutviklingspolitikk kan vi redusere

507 transportbehovet og legge til rette for økt andel av kollektivtransport, gjerne i kombinasjon

508 med sykkel.

509 Agder SV vil styrke kollektivtilbudet på buss, tog og ferje i hele fylket. Vi vil derfor innføre et
510 kollektivkort som gjelder alle reiseformer. Dette skal koste maks 600 kroner for voksne og
511 maks 300 kroner for barn. Vi vil satse på lokaltog og persontrafikk på sjøen. Målet er mindre
512 biltrafikk, flere miljøvennlige reiser, økt fremkommelighet og kortere reisetid.

513
514 Sikre kommunikasjoner er avgjørende for å bevare bosetting og næringsliv i fylket. Satsing på
515 høyhastighetstog og sammenkobling av Sørlandsbanen og Vestfoldbanen som
516 hovedforbindelse mellom Oslo og Sørlandet vil få stor betydning for den videre utvikling både
517 langs kysten og i innlandet. Dette er også en forutsetning for å flytte mer av trailertrafikken fra
518 vei over til bane, samt å flytte persontrafikk fra fly til bane.

519
520 Skipstrafikken er den viktigste transportformen for utenrikshandelen på Agder. Godstrafikk
521 med skip har et uutnyttet potensial og en klar miljøgevinst sammenlignet med transport på vei
522 og fly. Beliggenheten vår gjør det naturlig med en økt satsning på godstrafikk til sjøs.

523
524 Gode og stabile posttjenester til lik pris i hele landet er en viktig del av infrastrukturen som
525 sikrer muligheten for næringsliv og bosetting i hele landet.

526
527 **Agder SV vil:**

- 528 • drive all offentlig finansiert busstrafikk med egne busser og ansatte
- 529 • at stadig mer av persontrafikken foregår til fots, med sykkel eller kollektivtransport
- 530 • ha kollektivkort som gjelder på buss, tog og ferje i hele Agder til maks 600 kroner i
531 måneden, og 300 kroner for barn
- 532 • unngå prisøkning i kollektivtransport og innføre økonomiske incentiver som sikrer
533 rimelige kollektivtransport tilbud
- 534 • bedre vedlikehold og styrke trafikksikkerhet på fylkesveiene
- 535 • arbeide for sikkerhetstiltak på fylkesveiene for å få ned antall viltpåkjørsler
- 536 • utvide jernbane og ferjetilbud
- 537 • arbeide for innskjerpede krav omkring støy fra fylkesveier med hensyn til nærmiljøet.
- 538 • arbeide for sammenkopling av Sørlandsbanen og Vestfoldsbanen med påfølgende
539 kystjernbane gjennom hele Agder. Fremtidens jernbanetilbud må være
540 høyhastighetstog på lange strekninger og regiontog mellom Agder-byene
- 541 • etablere effektive terminaler for omlasting av gods fra vei til bane
- 542 • etablere lokaltog på eksisterende toglinjer på strekningene Kristiansand-Nodeland-
543 Marnardal og Kristiansand-Vennesla, etter modell av Nelaug-Arendal, med et godt
544 pendlertilbud og avganger på ettermiddag og helg

- 545 • sikre godt busstilbud i byene og styrke kollektivtilbud i distriktene
- 546 • ha forsøksordninger med gratis buss i byer og tettsteder og mellom disse, med
- 547 mulighet for å medbringe sykkel
- 548 • ha flere kvelds- og nattruter på bussruter mellom bykommunene og nabokommunene
- 549 deres
- 550 • øke utbygging av gang- og sykkelveier og sykkelparkering på holdeplasser
- 551 • prioritere nødvendige ressurser til regulering, planlegging og grunnverv for å sikre
- 552 sykkelveibyggingen
- 553 • fortsette arbeidet med å etablere parkeringsplasser ved bussknutepunkter
- 554 • arbeide for å sikre finansiering av økt kollektivtilbud og bygging av gang og sykkelvei
- 555 • etablere flere kollektivknutepunkter med gode og trygge sykkelparkeringsmuligheter
- 556 og mulighet for lading av el-sykkel
- 557 • innføre krav om sykkelparkering på arbeidsplasser, kjøpesentre og offentlige bygg
- 558 • ha krav til universell utforming i all kollektivtransport, slik at kollektivtransporten er
- 559 tilgjengelig for alle
- 560 • tilrettelegge for førerløse kollektivtransport i egne traseer
- 561 • øke skipstrafikkens konkurranseevne med andre transportformer
- 562 • føre en arealpolitikk som også tar hensyn til miljøvennlige og kollektive
- 563 transportmuligheter
- 564 • føre en restriktiv samferdselspolitikk hvor hensyn til miljø, natur og jordvern skal settes
- 565 øverst
- 566 • satse på infrastruktur for el-biler slik at el-bil er et reelt alternativ for de fleste, også
- 567 utenfor byene
- 568 • etablere egne p-plasser for elbiler som brukes til næringstransport
- 569

570 **Kunst, kultur, idrett og friluftsliv**

- 571 Agder SV ønsker å være en markant stemme for at kultur og den frie kunst skal bli verdsatt i
- 572 sin fulle betydning, som lim og samfunnets bærebjelker. Like uunnværlige i folks liv som lufta
- 573 vi puster inn, og med et sant mangfold av uttrykk og perspektiver.
- 574 Målet med kulturpolitikken er gi innflytelse til flest mulig, og mulighet til å oppleve og delta i
- 575 kunst- og kulturliv på bred front. Det vil bety økt livskvalitet.

576 Agder preges av store levekårsutfordringer. Et inkluderende kulturliv tilgjengelig for alle
577 uansett etnisk-, sosial- og økonomisk ståsted eller funksjonsnivå, er verdifulle bidrag til
578 utjevning av forskjellene i levekår. Og nært forbundet med nyskaping og vekst på andre
579 samfunnsområder.

580 Av stor betydning er den frie kunsts evne til å sette søkelys på det vi erkjenner som
581 skyggesider i kulturen. Kunstnerisk frihet er med andre ord også frihet til å utfordre, og til å
582 fremme marginaliserte, ignorerte og maktkritiske perspektiver. Ukultur i forkledninger, trenger
583 å bli avdekket..

584 Agder SV legger et bredt kulturbegrep til grunn og vil derfor ha fokus på tiltak innenfor en
585 rekke områder, eksempelvis friluftsliv, idrett, musikk, bibliotek, historieformidling, og kunst i
586 ulike former. Og liksom eliteidrett, så også med profesjonell kunst, den springer ut av
587 breddesatsing. Synlig og sterk satsing på kulturskoler er av uvurderlig betydning.

588 Kulturpolitikken må styres demokratisk, i dialog med kulturfaglige beslutninger.

589 **Agder SV vil:**

- 590 • støtte opp om kulturhusene i fylket
- 591 • sikre gode driftsvilkår for kulturhusene i Agder
- 592 • at kulturbygg og kino skal driftes i kommunal regi
- 593 • forbedre støtteordningene for ulike kulturarrangementer, festivaler og
594 idrettsarrangementer
- 595 • styrke musikklivet i Agder med fokus på både rekruttering og bredde
- 596 • forbedre støtteordningene for frivillige organisasjoner som driver kulturarbeid
- 597 • øke støtten til tverrkulturelle kulturtiltak
- 598 • at fokus på profesjonell kunst (alle kunstuttrykk) løftes i Agder, da dette er med å
599 kvalitetssikre et bredt kulturliv og en god kulturskole
- 600 • styrke bibliotekene som kunnskapsbaser og møteplasser
- 601 • tilrettelegge for flerbruk av skolebygg, idrettshaller og kulturbygg
- 602 • at en rimelig del av publikasjonene fra fylkeskommunen er på nynorsk
- 603 • sikre kulturminner mot skader og vedlikeholde verneverdige bygninger

604 • øke kunnskap om kulturminner og tilrettelegging for aktiv bruk av dem

605 • øke støtte til lokale håndverkstradisjoner og folkekunst

606 • videreutvikle de lokale og regionale museene.

607 • bevare våre tur- og friluftsområder og sikre markagrensene

608 • prioritere breddeidretten, særlig for barn og unge

609

610 Landbruk

611 Klimaendringene som vi allerede er vitne til fører med seg økt bekymring for verdens
612 matproduksjon. Det er enda viktigere enn før å legge til rette for en variert og robust lokal
613 matproduksjon, både av hensyn til vår egen befolkning og i solidaritet med folk i andre land.

614 Norsk mat er dessuten blant verdens reneste og tryggeste, og med minimal bruk av
615 sprøytemidler og antibiotika. Det er på denne bakgrunnen et viktig mål å styrke
616 matproduksjonen i Norge og i Agder, med sikte på økt selvforsyning. Vårt jordbruk skal være
617 helt øverst på verdenstoppen når det gjelder dyrevelferd, dyrehelse, smittevern, bærekraft og
618 miljø. Det må legges til rette for omstilling av jordbruk og skogbruk som kan øke tåleevnen for
619 tørke, flom og det værte klimaendringene fører med seg. Agder SV vil sikre regionale
620 beredskapslagre av matkorn, såkorn og frø og legge til rette for dyrkingsformer som gjør
621 matproduksjonen robust.

622

623 Landbruket er først og fremst viktig fordi det gir livsnødvendige produkter, samtidig som det
624 også sikrer lokale arbeidsplasser og desentralisert bosetting. Landbruket står også for
625 verdifull kunnskapsformidling og er en viktig tradisjonsbærer og kulturformidler. Landbruket er
626 variert i struktur, størrelse på bruksenheter og produksjon, og det vil SV opprettholde. Det
627 skal være mulig å livnære seg som heltidsbonde også i Agder. Årsinntekten til bøndene må
628 opp, og det må bli slutt på den ensidige prioriteringen av stordrift. Vi må støtte opp om aktiv
629 drift også på små bruk i en skala som passer med naturgrunnet. Samtidig må forholdene
630 legges til rette for de som ønsker å være deltidsbønder ved siden av annet arbeid, og det må
631 legges bedre til rette for tilleggs- og nisjenæringer som gir mangfold i næringen og
632 distriktspolitikken.

633

634 Bare 3% av Norges areal er dyrka jord, og vi har ikke råd til å miste noe av dette. Jordvern og
635 kulturlandskapstiltak må derfor prioriteres høyt, og SV vil søke å bygge allianser for å hindre

636 forslag om nedbygging av matjord. Det må også legges godt til rette for at fylkets
637 utmarksressurser kan utnyttes enda bedre enn i dag.

638

639 **Agder SV vil:**

- 640 • legge til rette for et lønnsomt og bærekraftig landbruk som sikrer matproduksjon på
- 641 egne ressurser, biologisk mangfold og attraktivt kulturlandskap
- 642 • sikre Agder sin andel av nødvendig økning av matproduksjonen
- 643 • at innmarks- og utmarksressursene i fylket i større grad enn i dag nyttes til
- 644 landbruksproduksjon
- 645 • videreutvikle et variert landbruk, basert på lokale ressurser over hele fylket, med
- 646 jordbruk, skogbruk, beitebruk, og kulturlandskap
- 647 • støtte en bærekraftig utvikling av skogbruk og treforedling, og bidra til økt bruk og
- 648 gjenbruk av materiale fra trevirke
- 649 • gi jordvern mer vekt i all arealplanlegging
- 650 • forsterke fokus på rekruttering, likestilling, kompetanse, innovasjon og forskning i
- 651 landbruket
- 652 • sikre naturbruksutdanning i hele Agder, legge til rette for etterutdanning og sikre
- 653 grunnlag også for akademisk naturfaglig utdanning for ungdom i Agder
- 654 • vektlegge lokal, ren, sunn og bærekraftig mat sin betydning for folkehelse og prioritere
- 655 slik mat ved offentlige innkjøp
- 656 • dokumentere og verdsette skogbrukets bidrag til reduksjon i utslipp av klimagasser
- 657 • arbeide for omstilling av jordbruk og skogbruk som kan øke tåleevnen for tørke, flom
- 658 og det været klimaendringene fører med seg
- 659 • prioritere et grøfteløft i Agder, for bedre drenering av matjordene noe som vil gi en mer
- 660 klimavennlig produksjon
- 661 • legge til rette og støtte opp om urbant landbruk
- 662 • det må satses på økoturisme knyttet til gardsbruk i hele fylket

663

664 **Fylket som arbeidsgiver**

665 Erfaringer viser at gode offentlige tjenester sikres best hvis ansatte og deres tillitsvalgte deltar
666 aktivt med å forbedre tjenestene. Ansatte har nærhet til brukerne og har ofte gode idéer til
667 hvordan tilbudet for brukerne kan forbedres. På denne måten sikres også flest mulig gode og
668 attraktive arbeidsplasser. Vi må vise tillit til de ansatte ved å redusere rapporteringskrav og la
669 de bruke mer tid på det arbeidet som skal utføres.

670
671 Det er viktig for forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker at de tillitsvalgte har tid og
672 anledning til å utføre den jobben de har tatt på seg. Frikjøp er et viktig virkemiddel i denne
673 sammenhengen. Samtidig er det et faktum at tillitsvalgte på mindre skoler er pålagt de
674 samme oppgavene som tillitsvalgte på større skoler. Agder SV mener derfor at det er viktig at
675 alle tillitsvalgte i fylket er garantert et frikjøp som gir dem gode arbeidsbetingelser.

676
677 Ved eventuelt kjøp av varer og tjenester må krav til lønns- og arbeidsforhold hos leverandør
678 være et av kravene som vektlegges høyt i anbudene med krav om at det skal betales iht.
679 tariffavtalt eller allmenngjort lønn, og at dette også gjelder mellom oppdrag for innleide samt
680 at innleide skal være fast ansatt hos utleiefirmaet. Det må også kreves at antall
681 underleverandører skal være maks 1 og der enkeltpersonforetak regnes som eget ledd og
682 ikke kan ha underleverandør. Det må sikres at minst 50 prosent av arbeidede timer skal
683 utføres av fagarbeidere og at det er minst 10 prosent læring innen arbeids- og
684 bransjeområder med fagbrev- og lærlingordning. Det må også sikres at alle arbeidere i
685 forbindelse med anbud skal ha godkjente HMS-kort når de arbeider i bransje- og
686 arbeidsområder der Arbeidstilsynet utsteder HMS-kort. Alle leverandører må dokumentere at
687 deres ansatte er dekket av ulykkesforsikring. Fylkeskommunen må også sikre seg rett til
688 innsyn i alle relevante forhold hos leverandører.

689
690 **Agder SV vil:**

- 691 • at de ansatte, gjennom deres tillitsvalgte inviteres til forpliktende samarbeid om å
- 692 forbedre fylkeskommunale tjenester
- 693 • sikre at alle tillitsvalgte får minst 40 % frikjøp
- 694 • at varslere skal ivaretas på en god måte
- 695 • at tillitsvalgte deltar som rådgivere i komitéarbeid
- 696 • invitere tillitsvalgte til å delta på diskusjoner i SVs organer i aktuelle saker
- 697 • samarbeide med fagforeningene og fagbevegelsen i fylket
- 698 • ha gode og inkluderende fylkeskommunale arbeidsplasser der arbeidsgiver aktivt
- 699 følger opp
- 700 • arbeide for IA-avtalens intensjon om å styrke jobbnærværet og bedre arbeidsmiljøet,
- 701 bl.a. gjennom å aktivt legge til rette for at arbeidstakere som er delvis sykemeldt kan
- 702 arbeide innenfor ansvarlige og tilrettelagte rammer
- 703 • at fylkeskommunale arbeidsplasser skal være heltidsarbeidsplasser med mulighet for
- 704 deltid for de som trenger å få tilrettelagt for dette

- 705 • at fylkeskommunale arbeidsoppgaver og tjenester, også støttetjenester som renhold,
706 kantine, o.l. skal utføres av offentlig fast ansatte
- 707 • at vikarbehov i fylkeskommunale arbeidsoppgaver, tjenester og støttetjenester skal
708 dekkes ved at fylkeskommunen selv har mange nok fast ansatte, evt. ved at fast
709 ansatte blir organisert i egne vikarenheter eller at deltidsansatte arbeider i høyere
710 timetall
- 711 • at midlertidig ansettelse eller innleie kun skal brukes i helt spesielle tilfeller til korte og
712 klart tidsbegrensede arbeidsoppgaver i fylkeskommunen og når det er avtalt med
713 aktuell fagforening
- 714 • ha en forsøksordning med 6-timersdag i fylkeskommunale virksomheter på områder
715 med høyt sykefravær og tungt fysisk eller psykisk arbeid
- 716 • arbeide for gjennomføring av kompetanseplan for alle ansatte
- 717 • at kvinner skal lønnes like høyt som menn og ha samme muligheter til avansement
- 718 • sørge for at kravet om lærlinger følges opp i anskaffelser
- 719 • at forvaltningsprinsipper legges til grunn for løsninger som vedtas. Herunder vil SV:
 - 720 ○ unngå OPS-løsninger (offentlig-privat samarbeid) og markedstenkningen i
 - 721 New Public Management i forvaltningen
 - 722 ○ gå mot etablering av foretak og aksjeselskaper i fylkeskommunal regi
 - 723 ○ ta busskollektivtrafikken i Agder tilbake i offentlig regi for å bidra til å redusere
 - 724 omfanget av unødig og uproduktivt byråkrati for å administrere
 - 725 anbudsprosesser og kvalitetssikre at tjenester blir riktig gjennomført/levert
 - 726 ○ at det settes klare kvalitative mål for alle virksomheter og tjenesteleveranser i
 - 727 fylkeskommunen, og ikke bare kvantitative/økonomiske
 - 728 ○ at det skal stilles etiske krav ved anskaffelser og at ideelle organisasjoner
 - 729 prioriteres som leverandør framfor kommersielle leverandører når dette er
 - 730 mulig
 - 731 ○ at fylkeskommunen må sikre at ansatte hos entreprenører og
 - 732 underleverandører skal ha lønns- og arbeidsvilkår tilsvarende tarifflønn i
 - 733 bransjen
- 734 • at fylkeskommunen skal utvikle en «Agdermodell» som skal legges til grunn ved
735 anbud. Det innebærer blant annet:
 - 736 ○ krav om bruk av fast ansatte (i all hovedsak) i minst 80 prosent stilling
 - 737 ○ krav om tarifflønn mellom oppdrag i de tilfellene innleid arbeidskraft brukes
 - 738 ○ krav om sporbar betaling til arbeiderens bankkonto, og forbud mot kontant
 - 739 betaling

- 740 ○ krav om faglærte håndverkere (50 prosent av arbeidede timer innen bygg- og
741 anleggsfag skal utføres av fagarbeidere eller personell med dokumentert
742 fagopplæring)
- 743 ○ krav om at minimum 10 prosent av arbeidede timer utføres av lærlinger
- 744 ○ krav om kun ett ledd i underentreprenørkjeden, her regnes bruk av innleie og
745 enkelpersonforetak som ett ledd
- 746 ○ krav om forhåndsgodkjennelse fra fylkeskommunen om bruk av
747 underentreprenør og innleie
- 748 ○ krav om god norsk for alle nøkkelpersoner i prosjektet
- 749 ○ krav om HMS-kort fra fag én og registrering i det elektroniske
750 registreringssystemet HMSREG (SELMA) og krav til dokumentert
751 yrkesskadeforsikring
- 752 ○ krav om lønns- og arbeidsvilkår på samme eller høyere nivå enn
753 allmenngjorte, landsdekkende eller lokale tariffavtaler.
- 754

755 Frivillighet

756 Uten frivilligheten stanser Norge. Når folk går sammen og finner løsninger på de
757 utfordringene de ser i hverdagen, bygger det samfunnet nedenfra. Frivilligheten er en viktig
758 del av ethvert lokalsamfunn i Norge, de gir tilhørighet frivilligheten må inkludere, den må være
759 tilgjengelig, og den må ha gode rammevilkår. Det er mange frivillige organisasjoner som har
760 for dårlig økonomi, og mange aktiviteter blir for dyre. Alle skal få tilbud om fritidsaktiviteter og
761 idrettstilbud, uavhengig av økonomisk bakgrunn, klassetilhørighet og bosted.

762 **Agder SV vil:**

- 763 • støtte utstyrssentraler i hele Agder.
- 764 • sikre finansiering av frivilligsentraler.
- 765 • øke tilgangen på uorganisert og lavorganisert trening og møteplasser gjennom å
766 støtte lavterskeltilbud som åpne flerbrukshaller, skateparker, felles uteområder og
767 ungdomshus.
- 768 • Invitere frivilligheten til samarbeid for å nå felles mål, blant annet for å styrke
769 folkehelsen,
- 770 • skape gode oppvekstvilkår og motvirke utenforskap.

- 771
- 772
- 773
- 774
- 775
- 776
- styrke finansieringen av studieforbundene for å sikre opplæring i frivilligheten til å drive og utvikle organisasjoner, bidra til rekruttering og skape deltakelse i både lokalsamfunnet og demokratiet.
 - Støtte opp under frivillighet som legger til rette for møteplasser for eldre.
 - Lage en plan for å sikre at organisasjoner, lag og foreninger får tilgang på egnede og universelt utformede lokaler og anlegg.